

A CSIGA ÉS A SZEPLŐTELEN FOGANTATÁS

D. Arasse: *Festménytalányok* (31–33. o.)

Márpedig ebben a képben pontosan ez a kérdés: mit keres ott ez a csiga? (...)

Abból indultam ki, hogy a csiga számára fenntartott hely jelentése elválaszthatatlan a perspektíva szerkezetétől. Még most is ezt gondolom, mert ez a mű egy igazi perspektivikus mutatvány, erőfitogtatás. A perspektívavonalak, ahogyan kell, a középpontba tartanak, de olyan jól beleütköznek a méltóságteljes oszlopba, hogy mindkét oldalán megnyílik a tér, Mária egészen közeli szobája, illetve egy város felé, melynek palotái belevesznek a messzeség mélyébe. Röviden, Cossa olyan virtuozitásról tesz tanúbizonyságot, ami elég ritka 1469-ben Itáliában. A szerkezet igazi ferrarai, szofisztikált bravúráját felerősíti az alakok elhelyezése, ami megerősíti, hogy Cossa határozottan igyekszik eredetinek bizonyulni. Teljesen kivételesen „haránt”, a mélységbe elnyújtva ábrázolja az angyalt és Máriát: Gábrielt, aki a bal lábán térdepel az előtérben, szinte háttal látjuk, míg Máriát középtávban, a portikusz második ívénél, háromnegyed profilból. Nem tudom, észrevette-e, hogy ennek az elrendezésnek egy látszólag paradox következménye is van: azon az épületen belül, ahol Gábiel és Mária megjelennek, szinte bújócskát játszanak a központi oszlop két oldalán. Nem lehet azonnal észrevenni, de kétségkívül így van: a nagy központi oszlop gyakorlatilag az őket összekötő tengelyen található. Vigyázat! Ez nem hiba vagy ügyetlenség Cossa részéről, nagyon jól tudja, hogy mit csinál, és egyébként nem ő az egyetlen, aki egy oszlopot helyez Mária és Gábiel közé. A nagy Piero della Francesca ugyanezt teszi 1470-ben a peruggiai szárnyas oltárt megkoronázó *Angyali üdvözlésén*. Biztosan tudja, ha olvasta, hogy mit ír erről Thomas Martone. Gábiel ott is egy oszloppal szemben van, és azon keresztül látja Máriát. Nem zavaró a dolog, hiszen Isten szeme áthatol a hegyeken is, és egy angyalé csak képes átjutni egy oszlopon. Az sem véletlen, hogy a tekintet egy oszlopon halad át: az oszlop ismert, szinte banális képi szimbóluma az istenségnek, az Atyának és a Fiúnak egyaránt, és Pszeudo-Bonaventura erről azt mondja a *Meditációkban*, hogy bármilyen gyorsan repül Gábiel, megelőzte őt a Szentháromság, amely már jelen volt, bár láthatatlanul vagy felismerhetetlenül, Mária szobájában, amikor az arkangyal oda belépett. Az ikonográfia nyelvén fogalmazva – ez Magának biztosan tetszik – az oszlop hagyományosan az istenség megjelenését jelképezi az *Angyali üdvözlés* jelenetében.

Francesco del Cossa, **Angyali üdvözlet**, 1470–1472 körül
Gemäldegalerie, Drezda

A CSIGA ÉS A SZEPLŐTELEN FOGANTATÁS

D. Arasse: *Festménytalányok* (31–33. o.)

Márpedig ebben a képben pontosan ez a kérdés: mit keres ott ez a csiga? (...) Abból indultam ki, hogy a csiga számára fenntartott hely jelentése elválaszthatatlan a perspektíva szerkezetétől. Még most is ezt gondolom, mert ez a mű egy igazi perspektivikus mutatvány, erőfitogtatás. A perspektívavonalak, ahogyan kell, a középpontba tartanak, de olyan jól beleütköznek a méltóságteljes oszlopba, hogy mindkét oldalán megnyílik a tér, Mária egészen közeli szobája, illetve egy város felé, melynek palotái belevesznek a messzeség mélyébe. Röviden, Cossa olyan virtuozitásról tesz tanúbizonyságot, ami elég ritka 1469-ben Itáliában. A szerkezet igazi ferrarai, szofisztikált bravúráját felerősíti az alakok elhelyezése, ami megerősíti, hogy Cossa határozottan igyekszik eredetinek bizonyulni. Teljesen kivételesen „haránt”, a mélységbe elnyújtva ábrázolja az angyalt és Máriát: Gábrielt, aki a bal lábán térdepel az előtérben, szinte háttal látjuk, míg Máriát középtávban, a portikusz második ívénél, háromnegyed profilból. Nem tudom, észrevette-e, hogy ennek az elrendezésnek egy látszólag paradox következménye is van: azon az épületen belül, ahol Gábiel és Mária megjelennek, szinte bújócskát játszanak a központi oszlop két oldalán. Nem lehet azonnal észrevenni, de kétségkívül így van: a nagy központi oszlop gyakorlatilag az őket összekötő tengelyen található. Vigyázat! Ez nem hiba vagy ügyetlenség Cossa részéről, nagyon jól tudja, hogy mit csinál, és egyébként nem ő az egyetlen, aki egy oszlopot helyez Mária és Gábiel közé. A nagy Piero della Francesca ugyanezt teszi 1470-ben a peruggiai szárnyas oltárt megkoronázó *Angyali üdvözlésén*. Biztosan tudja, ha olvasta, hogy mit ír erről Thomas Martone. Gábiel ott is egy oszloppal szemben van, és azon keresztül látja Máriát. Nem zavaró a dolog, hiszen Isten szeme áthatol a hegyeken is, és egy angyalé csak képes átjutni egy oszlopon. Az sem véletlen, hogy a tekintet egy oszlopon halad át: az oszlop ismert, szinte banális képi szimbóluma az istenségnek, az Atyának és a Fiúnak egyaránt, és Pszeudo-Bonaventura erről azt mondja a *Meditációkban*, hogy bármilyen gyorsan repül Gábiel, megelőzte őt a Szentháromság, amely már jelen volt, bár láthatatlanul vagy felismerhetetlenül, Mária szobájában, amikor az arkangyal oda belépett. Az ikonográfia nyelvén fogalmazva – ez Magának biztosan tetszik – az oszlop hagyományosan az istenség megjelenését jelképezi az *Angyali üdvözlés* jelenetében.

Francesco del Cossa, **Angyali üdvözlet**, 1470–1472 körül
Gemäldegalerie, Drezda

A CSIGA ÉS A SZEPLŐTELEN FOGANTATÁS

D. Arasse: *Festménytalányok* (31–33. o.)

Márpedig ebben a képben pontosan ez a kérdés: mit keres ott ez a csiga? (...)

Abból indultam ki, hogy a csiga számára fenntartott hely jelentése elválaszthatatlan a perspektíva szerkezetétől. Még most is ezt gondolom, mert ez a mű egy igazi perspektivikus mutatvány, erőfitogtatás. A perspektívavonalak, ahogyan kell, a középpontba tartanak, de olyan jól beleütköznek a méltóságteljes oszlopba, hogy mindkét oldalán megnyílik a tér, Mária egészen közeli szobája, illetve egy város felé, melynek palotái belevesznek a messzeség mélyébe. Röviden, Cossa olyan virtuozitásról tesz tanúbizonyságot, ami elég ritka 1469-ben Itáliában. A szerkezet igazi ferrarai, szofisztikált bravúráját felerősíti az alakok elhelyezése, ami megerősíti, hogy Cossa határozottan igyekszik eredetinek bizonyulni. Teljesen kivételesen „haránt”, a mélységbe elnyújtva ábrázolja az angyalt és Máriát: Gábrielt, aki a bal lábán térdepel az előtérben, szinte háttal látjuk, míg Máriát középtávban, a portikusz második ívénél, háromnegyed profilból. Nem tudom, észrevette-e, hogy ennek az elrendezésnek egy látszólag paradox következménye is van: azon az épületen belül, ahol Gábiel és Mária megjelennek, szinte bújócskát játszanak a központi oszlop két oldalán. Nem lehet azonnal észrevenni, de kétségkívül így van: a nagy központi oszlop gyakorlatilag az őket összekötő tengelyen található. Vigyázat! Ez nem hiba vagy ügyetlenség Cossa részéről, nagyon jól tudja, hogy mit csinál, és egyébként nem ő az egyetlen, aki egy oszlopot helyez Mária és Gábiel közé. A nagy Piero della Francesca ugyanezt teszi 1470-ben a peruggiai szárnyas oltárt megkoronázó *Angyali üdvözlésén*. Biztosan tudja, ha olvasta, hogy mit ír erről Thomas Martone. Gábiel ott is egy oszloppal szemben van, és azon keresztül látja Máriát. Nem zavaró a dolog, hiszen Isten szeme áthatol a hegyeken is, és egy angyalé csak képes átjutni egy oszlopon. Az sem véletlen, hogy a tekintet egy oszlopon halad át: az oszlop ismert, szinte banális képi szimbóluma az istenségnek, az Atyának és a Fiúnak egyaránt, és Pszeudo-Bonaventura erről azt mondja a *Meditációkban*, hogy bármilyen gyorsan repül Gábiel, megelőzte őt a Szentháromság, amely már jelen volt, bár láthatatlanul vagy felismerhetetlenül, Mária szobájában, amikor az arkangyal oda belépett. Az ikonográfia nyelvén fogalmazva – ez Magának biztosan tetszik – az oszlop hagyományosan az istenség megjelenését jelképezi az *Angyali üdvözlés* jelenetében.

Francesco del Cossa, **Angyali üdvözlet**, 1470–1472 körül
Gemäldegalerie, Drezda